

rum esse Sacramentum, cum igitur contractus Matrimonii ex Christi institutione intrinsecè, & necessariè sit Sacramentum, non potest ex intentione contrahentium separari ratio Sacra-
menti à ratione contractus; unde volens, & intendens contra-
ctum, vult etiam implicitè, & intendit consequenter Sacra-
mentum, ac proinde intentione in contrahentibus non concordi-
cere Sacramentum repugnat directè intentioni facienti Matrimonium
ut contra factus est, quia ex institutione Christi inseparabilis est in
Matrimonio fidelium ratio Sacramenti à contractu Matrimonii.

23 Afirmant illi inter baptizatos posse fieri, contrahentes ex suo arbitrio, & intentione inane validum, & ratum Matrimonium in ratione humani, ac civilis contractus, exclusa ratione Sacramenti, si nempe intendant verum intentum se contrahere, feque mutuo obligare, & sibi in vicem dominium suorum corporum tradere, non ramen confidere, & suscipere Sacramentum. **A** Vasquez, Belli, Hurtados, Cappensis, Ponce, Bonacina, Diana, & ali plures, fundamentum est, quia sine intentione Ministri nullum sit Sacramentum, ad ejus enim validitatem haec tria concurrent, materia, forma, & intentio Ministri, cum igitur Ministri huius Sacramenti sint conjuges ipsi, ut supra dicti es, si non habent intentionem confidendi Sacramentum, sed tantum civilem contractum, plane talis contractus, est invalidus, rationem Sacramenti non habebit. Et absque fundamento dicitur Christum ita inseparabiliter addicenda contra cui baptismorum ratione Sacramentum vel deficiente ratione Sacramenti ex defectu intentionis confidendi Sacramentum, vel alter, insinuerit contractum irrratum evadere, hoc, inquit, dicitur sine fundamento, nam Christus evadit Matrimonium in Sacramentum, ipsum contractum Matrimonii in sua natura renuntiatur, & tantum illi adjunxit significacionem infallibilium gratiarum sanctificatoris; ergo non repugnat dari inter baptizatos Matrimonium validum, & legitimum in ratione contractus, cum verò in ratione Matrimonii, Concilia verò absoluta illa lo-

24. **Patentur** tamen relati **Autores** conuges in tali easu **scelere** committere contraria reverentiam Sacramento debamur celebrando contractum abhinc ratione Sacramenti, quia id est actionem Sacramentalem irritare, si quidem tenebant etiam habere intentionem Sacramenti, cum Christus Dominus Matrimonio in Sacramentum instituerit; sicut quilibet aliis Sacramentorum Minister mortaliter peccat, dum abhinc intentione conficiens Sacramentum praestat id, quod Christus in Sacramentum instituit. **Quanam** autem harum opinione fit probabilior, & magis de mente Doctoris nostri jam diximus. **hoc.** cit. in fine articuli deducendum esse ex his, quæ habet dist. 26. cit. sub l. verl. **Sed h[ic] est dubium**, ubi formam hujus Sacramenti inquirit, & ibi rotum ejus dicitur ad verbum retinimus, ex quo difterit Hiquus, & Brancus deducunt primam opinionem esse magis de mente ejus, quia in ultimis verbis dicit, quod omnem contractum Matrimonii legitimum concomitatur Sacramentum in lege Evangelica, idest, inter baptizatos, quia illud signum, quod requiritur ad contractum, est ex initio distinctione hoc Sacramentum independenter a contrahentibus, & non ex eorum voluntate. **Verum** notavimus ibi, quod quavis in fine illius discussus sit loquatur Doctor, tamen ab initio etiam dixit, quod si pro forma hujus Sacramenti determinata sunt verba, sequitur etiam in lege Evangelica quandoque dari contractum fine Sacramento, cum contrahetur quandoque inter mutes sine fine verbis, & sit absurdum non esse illud absurdum, unde absolu[m] loquendo non videtur habere pro inconvenienti; quod in lege Evangelica dari possit in aliquo casu matrimonium in ratione contractus, & non Sacramenti, nec istud est absurdum, inquit Doctor, quia possibile est, quod abhinc ad legem Evangelicam frequenter contrahetur, ubi tamen numerum fuit Sacramentum propriè loquendo; quare si intelligendo Scoticum dictum probabilior effet de mente ipsius secunda opinio, quam prima, sed quia his causis praeciosissim contrahebitum est p[ro]p[ter]e metaphysicus, quoniam moraliter possibile non appetit, quod volens inire contractum talem nolit ipsum inire, ut Sacramentum, quoniam harum opinionium fit probabilior, non determinavimus, sed prudentis lectoris iudicio determinandum relinquimus.

QUÆSTIO SECUNDA.

De validitate Matrimonii.

Conveniunt DD. quatuor praesertim requiri ad Matrimonium validitatem. Primum est, ut contrahebentis liberum praebeant consensum, illumque de presenti verba aliqua, aut signa exteriora exprimant, ut docet Catechis. Rom. p. i. c. 8. Secundum est, ut consensus illius expressius fiat eum Parochio, & diobus, vel tribus refibus, ut expreſſe habeat in Concil. Trident. liss. 24. de Reformatione Matrimonii. Tertium est, etas puberitatis in utroque contrahebentum, in mare quidem annorum quatuordecim completorum, in foemina vero duodecim item completorum, ut habetur ex c. Continebatur, &c. Assessio, & cult. de dicta penitentia impuberum, ubi pueri, & puellae ante dictam etatem declarantur inhabiles ad Matrimonium contrahebendum, nisi malitia suppletat etatem, & ob iulfum aliquam caufam cum illis dispensetur. Quartum tandem ad validitatem Matrimonii requisitum est, ut in contrahebentibus nullum sub sit impedimentum Canonicum, quod Matrimonium contrahebendum impedit, contractumque dirimat, de quibus impedimentis inferius fui loco dicimus, verum quia circa prima duo regulatissima praesertim alicuius difficultates occurserunt, hic breviter illas declarabimus ex jam dictis l. 4. disp. 7. citat. de Matrimonio sacramento q. 3. & 4.

ARTICULUS PRIMUS.

De mutuo contrahebentium consensu ad Matrimonium necessario.

Primò quoad primam conditionem ad validitatem Matrimonii requisitam convenient Doctorum, ut diximus q. 3. cit. a. 1. ad valorem contractus Matrimonii mutuum consensum contrahebendum necessarii requiri, itaut si exparte aliecius contrahebendum liber illi consensu fidelis, Matrimonium sit nullum, ut patet ex decreto fidei in Conc. Florent. ubi Eugenius Quartus definuit, quod causa efficiens Matrimonii est mutuus consensus per verba de presenti expreſſis, & idem habetur c. Tua 26. de Sponsalibus, & deducitur ex natura ipsa, & speciali conditione hujus contractus; quicquid sit de aliis contractibus in quibus alioquin potest contrahebendum consensu aliunde superius non sufficit, quod consensu iste sit simile quendam voluntas, & complacenta, fed esse debet volitio efficax, ut in dicto cap. Tua significatur; & ratio est, quia per Matrimonii contractum dominium corporum invicem traditur, quod absque consensu efficaci tradi nequit. Nec sufficit, ut ex quacunque deliberatione procedat, sed ex plena deliberatione procedere debet ad peccatum mortale sufficiente, sicutdem Matrimonii contractus magni ponderis est, & momenti, ut potest dominii corporis translativus in alteram personam in ordine ad carnalem conjunctionem, & gravis obligationis induxit in ipso transuersus dominium, & hac est communis doctrina in omni schola, quam ex professo tradidit etiam Scotus 4. d. 26. liss. G. diff. 27. qu. 2. & d. 28. & 29. & 30. Et hie confessus, qui ordinatus ad validitatem Matrimonii necessarius est, non potest suppleri per ultimam humanam autoritatem; unde nec Pontifex, nec ullus Princeps secularis potest quemquam cogere ad Matrimonium etiamque appareat urgens necessitas, ut dicebamus loco citat. cum communis Doctorum, quia Deus hoc sibi reservavit. & instituit absolutum contractum per consensum maris, & foeminae, cui alligavit contractum, itaut fine illo iniurie nequeat: unde quamvis Princeps Ecclesiasticus, vel secularis possit praecepere, ut vir, vel foemina consentiant in Matrimonium, tamen fine eorum consensu nullatenus eos potest, maritali vineulo copulare; & ratio est, quia Res publica tantum habet potestatem supradictas, & corpora ciuium, quatenus publico bono expediat, ab bono Communitatis minime expedit, ut vir, & foemina contraria eorum voluntatem, ac ipsi invitis matrimonialiorum conjugantur, in modo matrimonia sic iniuriae infelices habetur exitus, nam conjugium suapte natura ordinatur ad suscipiendam, & edueandam prolem per matrem amorem inter coniuges nulla ergo humana potestas ad hoc se extendit, ut uni tradat dominium conjugalis corporis alterius abique proprio corpus consensu, sed ipsef homines habent singuli suorum corporum potestatem ad tradendum sibi dominium in usum conjugalem, an vero saltem potestate divina possit vir, & foemina abique proprio consensu in Matrimonium copulari, fuse disputamus loco citato ad quem lectorem remittimus.

7 Secundū convenientia Doctores ad hujusmodi contractū nisi sufficiere consensum mērē internum, sed regiri, ut exterius significetur, & exprimatur. Itā Theologī pafūm, & Jurifit, ut diximus quā. c. i. art. 3. & Scotus noster q. d. 26. cit. lit. G. ubi loquens de actibus consentientiis maris, & foeminae atque aportare illos actus per aliquā certa signa mutuo exprimi, alioquin neūtū constare de actu voluntatis alterius, & idem repetit d. 27. q. 2. Probatur ex Con. Florent. in decreto Eugenii citato, ubi hē exprefſio ponitur, tamquam pars esentialis, & confiſtitiva matrimonii: idem conſat ex iure Canonico, & Civili, ubi pafūm hē exprefſio intervenire ſupponitur, tamquam ipius coniugij conſtitutiva, ut haberet c. Lier. & C. Tua fraternitas, & c. fiſaliis de Sponsalibus. Hoc etiam fudat ratio, quia matrimonium est humānus contractus, etenim mutua traditio, & acceptatio corporum ad uſum coniugalem, at omnis humānus contractus per actus humānos, & ab hominib[us] perceptib[us] fieri debet, alioquin ut inquit Doctor, neutri contrahentium conſat de actu voluntatis alterius, quoniam per voces, & signa externa conceptus interni manifestantur, et etiam matrimonium in legē nova Sacramentum; ergo non sufficit ad illud conſensus mērē internum, nisi extēno, & ſeſibilis ſigno ſe preſupponit. Sed diuine illi, num falso ex diſpoſitione divina poſlet conſtitui matrimonium ſolo interno viri, & foemina conſentiuſ abſque alia expreſſione extēna, fed D[omi]no revelante utrique alterius conſensum, & ita ſupplente humāna expreſſione; in qua diſcuſiſtatiſtis, ut Coninchus, & Averfa, ali negant, ut Sanchez, Ponce, Cafpenis, & ali pafūm. Quam contentionem loc. cit. diximus che ſolam de nomine, & quod comuanum loquunt modum de matrimonio negantem fententiam eſe probadiliſtum: hi enim ferme de matrimonio, & aliis contrahētibus inter homines ex natura rei, & p[ro]fetta ipso contractū humana institutione, & in hoc fenū diximus etiam ex divina diſpoſitione non poſſe matrimonium conſtitui ne ſubratione contractū, ne ſub ratione Sacramenti, ſolo interno viri, & ſeſiona conſensu abſque alia expreſſione extēna, ſed D[omi]no utiſcione ſignum, quod ipſi conſentiat, quod totum etiam docuſe Scotus d. 27. q. 2. & 2. & hoc etiam ratio ipa ſuader, quia eā ad rationem contractū, & ad veram expreſſionem conſensus partium alia ſigna exeriora ſufficiere poſſunt præverba, & in matrimonio debeat omnino ſufficere inter ſurdos, & mutos, congreuion non erat, neque expeditus, ut Ecclesia in reliquo preſerbita verba, tamquam neccaria necceſitate Sacramentū ad valorem in matrimonio, & hoc etiam conſat ex praxi Eccleſie in Rituālē Romano de Sacramento Matrimonio, ubi dicitur quod ad illud contrahendum non ſufficit conſensus unius, ſed debet esse ambo[rum], & exprefſus alijs ſigno ſigillū, ſuad ſuad po[er]e, ſuad Procuracionis, neque id referrit Rituale ad ſolos mutos, ſed in diſſiderenti leuitū de omnibus, & loquitur de matrimonio, non tantum, ut contratus civilis eſt, ſed etiam ut Sacramentum. Negat etiam canonicar opiniō impotentibus loqui verba eſſe neccaria necceſitate precepti, ut dictum eſt i.c. Ia. Sanct. Ponce, Coninch. Hure, Filluc, Diana, & ex multis Hiq[ue] & ali Recuentiores difcentes quod h[ab]et fieri ſit validum congreuion, ut matrimonium per verba celebrebat, & h[ab]et ſint validū conve[nientia ad rem tantum momenti; ſcilo tamen ſcandalū, non videtur eſſe de precepto divino, aut Eccleſialiſto, modo ſubſtituſi aliqua cauſa ſufficiens, ut verecundia in pueris, quia recedere a communi forma, que eſt in iſu per verba, & re graviſſi fieret ex contemptu, & ſin cauſa, peccatum utique eſt, ſi tamen ex cauſa exculpante, qualis in pueris eſt pudor, non eſt peccatum, quia onera non ſunt aggravanda, niſi lex ſit expreſſa, nulla autem lex in contrarium apparet, que verba eſt adhibenda precipiſtare in dicto cap. *Tus* ſigilatuſ carunt verba eſe neccaria, ut matrimonium, & conſensus contrahentium clarissim conſter Eccleſie, que non iudicat de occulis, & tamquam id, quod regulariter facit ad probationem matrimonii faciliorem, non autem tamen illis verbis ſigilare Pontifex, quod Eccleſia facit tamen carunt verba, alioquin statim ſibi contradiceret, dum ſubdit, quod ſurſi, & muti poſſunt contrahere matrimonium ſine verbis per mutuum conſentiam alii ſignis expreſſum.

mingens confutus ab aliis exhortatione externa, et deo ipso utique revelatione alterius confutus, at in alio sensu loquendo de contrahibis, & sacramentis, sicut spirituali modo inter Angelos constituti potuerunt, si Deus miraculosè efficeret, ut homines sibi in vicem per conceptus loquerentur, ut Angeli loquantur, planè negandum non est, internum consentium per signa intellectus tunc manifestum sufficiens esse ad contrahendam obligationem, & vinculum matrimoniale, & per talen modum internum contractus posse Deum conferre gratiam, sicut nunc conferit per actum externum sensibilium. Hoc autem non tollit, quin ex ipsa naturali contractum institutione inter homines necessaria sit signa externa sensibilia, quandoquidem natura nos animo, & sensu confitare voluit, & non alio modo intelligere, quam per sensus.

30 Quicquid convenienter DD. verbis, vel alia signa, quibus contractum matrimonium, talia esse debet, ut exprimant de praefatis, & tunc, quando proferuntur, conjuges mutuo transference, sed res sua corporaliter in vicem. Ita D. Th. D. Bonav. & Scotus 4. d. 3. q. ubi sit significatio verborum debere esse talen, ut exprimat consentium, & contractum de praefatis; quia sunt signa representativa, non autem prognostica, quod quidem communem est omnibus sacramentis. Probatur ex c. Litteris de sponsa duorum, & extor. tir. de sponsalibus, & de Clandestina Desponsatione, ubi contractus matrimonialis per hoc a sponsalibus fierient, seu a simplici promissione, quod ille fit per verba de praefatis translatione in exprimatione, & pro praefatis, hæc verò per promissionem de futuro, per verba exprimatione translatione.

28 Tertio convenienti usus Doctoris verba non esse simpliciter necessaria ad valorem huius contractus, sed ad hunc sufficiens natura, & alia signa externa verbi equivalentia, & sufficiencia ad exprimendum confitendum internum, omnes enim concedant verba non esse in omnibus necessaria, nam bene potest inter luctus, & mutos contrahere matrimonium per alia signa, & natura, ut habetur e. cit. *Tua de Sponsalibus*, ubi dicitur turtur, & mutos contrahere posse sine verbis, & hoc idem Scottus insinuat d. 26. lit. L. & adverb expredit d. 28. q. 1. ubi movens dubium de contractu matrimonii, ad possit fieri sine verbis, sed aliter, & affirmativè respondet. Hoc autem intelligendum est de valore matrimonii, non tantum sub ratione contractus, sed etiam Sacramenti, quoniam in e. cit. *Tua de Sponsalibus* ferme est de matrimonio, quod etiam si Sacramentum inter fideles, & hoc idem insinuat Florentinum in decreto Eugenii, ubi loquens de Sacramento matrimonii ait regulariter per verba partici, significare per illam particularm regulariter posse etiam in aliquo capitulo alter perfici, per natura, & sciencia, & alia signa verbi equivalentia, sed difficultas est, in impotentibus loqui requiratur verba de necessitate Sacramenti, aut falso ex precepto. Afferunt aliqui Juristi speciali jure Ecclesiastico necessario esse verba impotentibus loqui ad valorem matrimonii, & necessitate Sacramenti, eo quod in predicto cap. *Tua aperte dicunt*, quod necesse sunt quantum ad Ecclesiam verba confitendum exprimenda per presentem. Quidam vero Theologi, licet non admittant ea esse necessaria necessitate Sacramenti, dicunt tamen esse necessaria necessitate, & obligatione precepti, quia falso item textus in e. *Tua fatis indicat necessitatem precepti.* Ita Sylvius, Ledefstra, Rodriguez, & Ayerfa, & quidam alii.

29 Cumque iam venientia post verba ejusdem impoten-

²⁹ Communis tamen sententia negat verba etiam impotentibus loci esse necessariae necessitate Sacramenti, quod expresse habetur in c. t. Deponit. Impuberum in e. ubi statuitur valere matrimonium quando parentes exprimunt consensum nomine filiorum praesertim, & non contradicunt, quia hoc est sufficie-
re in ratione contractus, sed habere etiam verbi Sacramenti rationem, etiam scilicet decreto Concilii Tridentini.

u necessarium esse iterari confusum uiri uque conjugis, & necessarium esse, ut exterior quoque renovetur, quia expressio exterior antiqua exhibita ab eo, qui sicut confundit, vel ex grati metu, non est expressio sufficiens confusum potest elicere, & tandem in utroque casu utrumque coniugem confusum debere fieri de nullitate matrimonii, quia alter coniugus talis nullitatis ignorans alio modo sufficienter confundere non potest ad revaleandum matrimonium nullum, quia omnia ibi latè probata sunt, ac ibi videnda.

40 Denique loquuntur copulae carnali convivienti DD. matrimonium metu gravi contractum, & similemodi metu consummatum nullum esse, & nequam ratificari per copulam consummatam, ut docent Sanchez, Ponce, Hurtadus, Caspensis, & alii communiter, qui etiam convenienti validandi per sequentem copulam affectu conjugal iuncte habent, id est animo se habendi perpetuo conjuges, non autem animo fornacario explendi, scilicet, tunc suam libidinem ablique intentione perpetui conjugi, & hoc expressè habetur in cap. 7. quod de sponsalibus, & fudet ipsa ratio, quia hac est expressio renovationis conjugali, non metu, sed sponte facta. Quia tamen copula simplex non est signum sufficiens exterior, sed expressio exterior maritalis confusus, sed tantum pium, & prudens indicem expressionis ante facit, & coitus non facit matrimonium, sed voluntas ex. Beata Maria, &c. Conjuges, aliqui Doctores dicunt in praefato casu copula metu pium debere manifestare novum suum consentium conjugi, vel antea copulam, vel in eo, quod si sit hat, tunc per eam confessum expressionem propriè loquendo validatum matrimonium antea nullum, & per copulam quodammodo confirmatur, tamquam per pium, & prudens indicem expressionis ante facit, & in hoc sensu dicit Ecclesia cap. cit. & cap. Ad id, matrimonium metu contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit, & annulat. Ita Concilium ibi, ex quibus verbis constat haec invaliditatem non solum illi circa personas, sed etiam circa contractum ipsum, ita ut matrimonium clandestinum ex defectu Parochi, & testium non solum sit invalidum, eo quod persona sic contrahentes reddit sive in habili, & sufficiens ad obligandum contrahentes, finis autem, & motus, quod habuit Ecclesia ad irritanda matrimonium clandestinum sit, ut polygamia impedit, & perpetuas concubinias, & alia plura Reipublice incommoda ei illi derivata, quae per simplicem prohibitionem eosque in impediri non potuerunt, ut loc. cit. verbis expressis Concilium se declarat.

ARTICULUS TERTIUS.

De altera conditione ad validitatem Matrimonii requisita, ubi de Matrimonio Clandestino.

41 Alteram conditionem ad validitatem matrimonii requitam ab initio hujus questionis num. 25, jam diximus esse, quod confusus illius expressio fiat coram Parochi, & duobus, vel tribus testibus, quamvis enim matrimonio clandestinu contracta esset olim sollemmodo illius, novo tamen jure sunt quoque invalida, ut in Cone. Trid. fess. 24, cap. de reformatione matrimonii constitutum est. Quare ubi promulgatum est predictum Tridentinum decretum de matrimonio clandestinu, requiritur etiam ad matrimonii validitatem praesentia Parochi, aut alterius Sacerdotis illius, vel ordinarii licentia adeo si non adit, non sufficiat contrahentium confessus, modo jam declarato expressus, unde communiter Theologi dicunt quod ubi decreatum illud est promulgatum, si matrimonio contrahatur per procuratorem, per nuncium, vel per litteras, necesse fit, ut etiam Parochus, & testes adhibeantur, qui testari possint de confusus utriusque praesito per litteras, vel internum, ut declaravimus dis. 7. cit. qu. 3. sum. 99, unde praesentia Parochi, vel alterius Sacerdotis ab eo, vel ordinarii substituti, & testium, quam Concilium ad matrimonio validitatem requirit, non tantum physica esse debet, sed etiam moralis, ita intelligi quid agatur, & de eo referant possint, qua ratione testes à Concilio vocantur, ut adverturn Layman, Ledesma, Abellus, & alii Recentiores passim. In praesenti igitur de matrimonio clandestinu agendum est, & videndum quo jure, & ex quo tempore sit prohibitum, licet autem nomen hoc matrimonii Clandestini apud Canonistas plures habeat acceptiones, tamen apud Theologos duobus tantum modis matrimonium dicitur Clandestinum, un modo ex defectu proclamationum, seu denunciationum, que antè contractum matrimonii primiti solent, inter quas matrimonii Clandestini acceptiones hoc interest, quod priori modo sumptum post definitionem Concil. Trid. l. c. est nedum illicitum, sed etiam invalidum, quando fit nisi Parochio, & testibus, ac posteriori modo sumptum, quamvis ex eodem Trid. ibidem sit prohibitum, non tamen est irritum, & invalidum quia nullo iure irritatur; unde matrimonium sine denunciationibus præviis, & ablique carum dispensatione contractum est

tamum illicitum, non autem invalidum, ut posse dicemus: De matrimonio itaque clandestino in otioque sensu hic agendum est.

42 Primo itaque convenienti Doctores, tam Theologi, qualiter matrimonium Clandestinum non esse prohibitum jure divino, sed tantum iure Ecclesiastico, ut diximus dis. 7. cit. quæst. 8. art. 1. quia ex foliis Ecclesiaz decretis habetur talis prohibitory in pluribus Concilii, ut patet in capitulo de Clandestina deponitatione, non autem ex Sacra Scriptura, quia nullum talis extat preceptum nec in veteri, nec in novo testamento. Convenientem etiam ex antiquis temporibus, imo à principio Ecclesie usque prohibitory, ut testatur Trident. loc. cit. ubi loquens de matrimonio Clandestinu ait: Sancta Dei Ecclesia ex infinitis causis illa semper derisa est, asper proposita, unde in Ecclesia semper prohibita fuerit, & illicita, ex quo sequitur factio contraentes, etiam ubi Trident, non viget, peccare mortaliter, ut Brancatus nofer ad vertit d. 22. art. 2. in fine. Quo autem ad invaliditatem ejusdem, dicendum est, quod quamvis ante Tridentinum validum fuerit, est illicitum, tamen post ejus definitionem omnino invalidum, & illicitum est, adeo quod invaliditas matrimonii clandestinu non fuit ab Ecclesia introducta in eis initio, neque in alto tempore sequentia, quod ad Concil. Trident. in quo declarata, & firmata est, & hoc aferio communis est inter Catholicos, & quod utramque partem patet ex ejusdem Concilii verbis l. cit. ubi si loquitur. Dubitandum non est clandestinu matrimonio libero contrahendum consensu facta, rata, & vera esse matrimonio, quadam Ecclesia irrei non fecit, & postea subdit: postponitur, qui aliter, quam praesente Parochi, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, & ordinarii licentia, & duobus, vel tribus testibus matrimonio contrahendum attendantibus, eos Santa Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos, & nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit, & annulat. Ita Concilium ibi, ex quibus verbis constat haec invaliditatem non solum illi circa personas, sed etiam circa contractum ipsum, ita ut matrimonium clandestinum ex defectu Parochi, & testium non solum sit invalidum, eo quod persona sic contrahentes reddit sive in habili, & sufficiens ad contractus matrimonii contrahendum, finis autem, & motus, quod habuit Ecclesia ad irritanda matrimonio clandestinu sit, ut polygamia impedit, & perpetuas concubinias, & alia plura Reipublice incommoda ei illi derivata, quae per simplicem prohibitionem eosque in impediri non potuerunt, ut loc. cit. verbis expressis Concilium se declarat.

43 Secundo, occurrit difficultas, qualiter Ecclesia reddere poterit irritum matrimonium clandestinum antea validum, & ratum, & ratio dubitandi est, quia ea, que ad Sacramentorum substantiam, & validitatem pertinet, ab Ecclesia mutari non possunt, quia quicquid ad eorum valorem pertinet, sive iure ipso divino à Christo Domino institutum, si ergo olim confessus clandestinus ad valorem matrimonii sufficiens fuit, etiam nunc sufficiens erit, nec videtur Ecclesia potuisse matrimonium clandestinum invalidare. Sed haec difficultas loc. cit. ex communione Doctorum sententia resoluta est, quod licet Ecclesia facere non possit, quod verus, & legitimus contractus non sit materia sufficiens Sacramenti matrimonii, ut à Christo institutum est, post tamen facere, ut ille, qui ante verus, & legitimus est contractus, non sit deinceps legitimus, & verus, novas inserviunt leges, & solemnitates, quia humana potest variare potest ei quae spectant ad validitatem contractus, & id est Ecclesia mutare potuit conditions, & circumstantias hujus contractus est, & aliorum, requiriens de causa ad eum validitatem solemnitatem illam, quae antea necessaria non erat, praesentiam nempe Parochi, & aliorum testium. Ex quo patet quid sit dicendum ad rationem dubitandi adductum, quamvis enim Ecclesia efficeri non possit, ut validos contractus non sit ad rationem hujus Sacramenti sufficiens, quia substantia matrimonii est contractus legitimus, & validus, & à Christo ad rationem Sacramenti elevatus est, id est Ecclesia facere non potest, ut contractus legitimus non sit Sacramentum, adhuc rite canem Ecclesie immutare potest, ut talis contractus sit, vel non sit legitimus, & ad hoc ut contractus validus existat, certas conditions apponere, quia si definiri, confabatur invalidus, nec proinde ad hujus Sacramenti substantiam, sed validitatem sufficiens erit, & hoc non est per se, & directe substantiam Sacramenti immutare, sed tantum per accidentem, indirecte, & remoto, quatenus invalidando matrimonium clandestinum, impeditur ne talis contractus fiat Sacramentum, sed ad statum Sacramentalem eleveretur. Quamvis igitur Ecclesia institutione Christi immutare non possit faci in loco, ut contractus legitimus non efficit Sacramentum, optimè tamen facere potuit, ut non esse legitimus

timus

timus contractus, nisi qui tali forma, & publicitate inveniatur, nempe coram Parochi, & testibus. Ita Scotori qu. in fine, ubi ait, quod Ecclesia bene potest aliiquid immutare circa materiam habitem, vel inhabitem, & declarare personas idoneas, vel non idoneas, sed non potest circa illud, quod est essentialis contractui matrimonii, praesupposita materia idonea.

44 Tertio, est rufus difficultas, an matrimonium clandestinu post Tridentinum sita invalidatum, ut in nullo casu factum validum inter fidèles, v.g. quando absque gravi detrimento, sive in articulo mortis, five extra, nequit matrimonium omitti, sive deferri, celebretur invalidus ab ipso Parochio, cuius non est copia. Affirmant aliqui in predicto casu validem fieri matrimonium ab ipso Parochio, imo etiam ab his testibus, ut propter siq[ue] lethaler vulneratus, vel mortis proximus contrahentes clandestini cum tecum concubina, tunc ob salutem anime, tunc ob mulieris honorem, & ut filios legitimos reddat, si tunc copia Parochi, & testium supra dictum est. Fundamentum est, quia Trident. cap. 41. & refutatur cap. Cum inhibito de Clandest. Depon. & rufus innovas, ac precipit Trid. loc. cit. ubi decernit, ut antequam matrimonium contrahatur ter a proprio contrahentem Parochio tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Misericordiam solemnia publicè denunciantur, qui matrimonium contrahentes volunt. Non desunt Juristi opiniones his denunciationsis ad valorem matrimonii necessarias, ut his non præmissis contractus sit irruens, & nullus, sicut de assistenti Parochi & testium supra dictum est. Fundamentum est, quia Trident. cap. 41. & refutatur cap. Ut antequam matrimonium contrahatur, sicut ergo irritum est per certa Parochi, & testium assistentia, ita etiam prætermissis denunciationsibus. Confirmat quia matrimonium assistentias requiri publicitatem, cum clandestinum sit irruens, & invalidum, ac denunciationsis non minus ad publicitatem spectant, quia Parochi assistentia, imo magis, quia inserviant ad detegendam, si que sit impedimenta inter contrahentes, ergo huius assistentia Parochi est ad valorem matrimonii necessaria, tanto magis denunciationses. Tandem quia frumentorum effectus Conclit. preceptum de denunciationsibus, nisi ad valorem requirantur.

45 Communis tamen, & verasentia, ut diximus q. 8. cit. art. 2. aferit ad validitatem matrimonii prævious denunciations non requiri, sicut requiritur Parochi, & testium assistentia, & ratio dubitandi, & annulat. Ita Socio 4. dist. 22. q. 1. quem sequitur Graffius l. 1. doc. c. 85. & quidam alii. Communis tamen opinio oppositum docet, nempe ob nullam necessitatem sit matrimonium valitudo, sicut negat iner concubinage, ut altera iure Ecclesiastico impetratos, & ratio est, quia ut diximus loc. cit. quia Tridentinum abolitum, & ab illa limitatione irritum matrimonium ab ipso Parochio, & testibus celebratum, & reddit per se habiles inabilitates, que nulla necessitate habiles fieri possunt, & universaliter loquitor de omni matrimonio clandestinu, & de omnibus contractibus matrimonialibus sit validus; ergo neque prædictus casus, neque prædicti contractantes excipiuntur. Ita Sanchez, Ponce, Hurtadus, Averla, Brancatus, & alii communiter. Et ad rationem in oppositum respondit, quod quamvis urgens necessitas excusat ab obligatione legis positive praesipientis, aut prohibentis etiam divinitate, non tantum efficiat habilem alias legem inabilitem, neque validum, quod legi irritante est nullum & licet motu legis invalidans fuerit illud jam in argumento adductum, & illud certe in affinitatis casibus, non ob certos condensus est virgines, quia lex contra omnes contractus clandestinos late a universitate, & absolute loquitur, quia Ecclesia praescribere voluit formam, & validitatem legitimis contractus in universum, & formam esseficiem, & necessitatem in omnem casu, nullam permittens exceptionem, & moribundas ille bene salvare potest per petitionem de præterito, neque excommunicatio remittit, & legitimatio prolatis tanti ponderis est, ut adhuc relinquere debet, sed inrigendum Ecclesia legem praesipientem formam substantialem conjugij inter fidèles.

46 Dices, pro casibus similibus extremis Ecclesia de remedio providit in aliis materiis, ut casum reforvarorum, censuratum, & ergo etiam in hac. Respondemus loc. cit. negando conquentiam, quia illa sunt ad fidem necessaria, non ad matrimonium, nam si moribundus sit concubinarius, potuerit contineri, & confiteri ab ipso matrimonio contractionem, ut dictum est, & proinde Ecclesia pro hoc casu non dispensavit in matrimonio clandestinu. Adhuc tamen verum est, quod si post matrimonium coram Parochi, & testium contractum, deprendatur occulsum aliquod impeditum dirimens; tunc obstante definitione facta est, ut vir, & mulier de novo contractant in matrimonio inter se mutuum contrahendum, & confundent illum signum aliquo exterius sibi invicem manifestent, nec ad Parochi aut testium prædicta requiri potest, ut docent Navarus, Sanchez, Hurtadus, Merarius, Caspensis, & alii. Ratio autem dispartia in hoc casu, & alios supra adductis est, quia in hoc ultimo casu optimè validatur matrimonium ab ipso Parochi prædicta, & aliorum testium, eo quod prædicta antī, & præcedens in casu impedimenti, vel defectu occulsi sufficit ad evitandam incommode, quorum inuito Tridentinum irritavit matrimonio facta ab ipso parochi prædicta, & aliorum testium, quod in aliis casibus supra adductis dici non potest, quia nulla prædictis Parochi, & testium contractum, & clausulam irritantem apponit, unde ad summum dicetur Concil. in prima parte illius decreti praescribere formam, & limitare modum, ut matrimonium licet contrahatur, non autem in validum, quia omnia illa sint etiam de necessitate valoris. Ad Confirmat negatur minor, quia ut patet ex dictis, licet tota illa publicitas a Concil. praepictur, & per denunciationses, & per Parochi, & testium assistentiam, tamen in posteriori parte decreti secunda tantum publicitas pro validate prescripta est, & ad hanc tantum clausulas

Majest. Theolog. Moral.

Gg 3 lam

niones, duas extremas, & tertiam medium, que probabilior est, & communior. Prima extrema absolute affirmat utriusque consensum debere simul exprimi, & incontinenti absque temporis intervallo, ita nonnulli Juristi secunda extrema docet nihil refutare quocumque tempore consensus coniugum inter se fidient, & nullam temporis concomitantiam, aut propinquitatem requiri ad matrimonii validitatem, ut patet de contratu facto per litteras, vel Procuratorem inter absentem, & longe distantes, potest enim esse, ut unius existens in Europa velit contrahere cu exsistentibus in India, nam tali causa magni temporis diffidatur inter iuris causa secundum intercedere debet. Tertia sententia media negat contraria primam nec esset, quod consensus contrahentium simul tempore exprimatur, & contraria secundum nihil referre, quocumque tempore consensus inter se distinet; & inquit sufficere, & requiri inter consensum, & expressionem amborum contrahentium talen coniunctionem, ut moraliter permaneatur consensus, & expressio ex parte unius, quousque adhuc ex parte alterius, consenserit moraliter permaneatur iuxta intentionem, & dispositionem illius, qui prior consensit. Ita colligitur ex Scot. d. 26. concil. 4. & 5. ubi sit ad validationem matrimonii non esse necessarium simultaneum existentiam consensum, sed eam sufficere, quae sufficit ad contractum legitimum, & sequentur psalmi Soto, Lopez, Henr. Ledeira, Sanchez, Dian, Ponce, Averfa, Coninch, Hurt, Capi, & ex nostris Hig. d. 28. q. un. & quoad primam partem manifesta experientia convincitur in matrimonio per episologam, nunciam, aut procuratorem celebrantem, in quibus cōlētūs partium simili exprimi negat, ergo simultaneum consentium coexistens ad validationem matrimonii non est necessaria. Quod autem inter consensum contrahentium necessaria sit aliqua similitus, vel propinquitas selenam moralis, & talen opus sit intervenire coniunctionem, ut moraliter permanere consensus, & expressio ex parte unius, quousque adhuc ex parte alterius, ut docet Doctor I. c. sed tantum secundum quid metu, scilicet, majoris mali, quod declarat exemplo mercatoris prouidentis mercede qualemque, & quantamcumque temporis intercēdēt, ad praefidendum probatur, quia quamvis nullum tempus desinit præferatur ad praefidendum alterius contrahentium consensum, omnes tam implicite & ceterum falso indeterminate aliquod tempus contractui perficiendo ita præscribere, quia nemo est, qui velit perpetuo alterius consensum expetrare, & de statu suo continuo permanere suspensus; ergo omnino dici debet aliquam moralēm conjunctionem requiri inter consensum, & expressionem amborum contrahentium, ut matrimonium valeat, & haec tandem permaneatur, quando durat moralis, seu habitualis permanentia consensus; consensus autem tandem mortaliter, vel habitualiter perievertur, donec explicitè vel aliter implicitè revocetur. Quantum autem tempus hoc satis debet effusisse, ut quis consensu suum revocabile contentum, non posset generativi præscribi, sed ex intentione, & dispositione contrahentium differat, & ex modo consentendi, & variis circumsistibus, que in re mortalibz occurrere solent, ut fuisse declaramus loc cit.

32 Sexto convenit Thol. proprium, & per se objectum consensus maritalis esse jus, & mutuum dominium in corpora coniugia, ita ut p̄fatus consensus exp̄s ferri debet, ut in objectum, & in materia, circa quam in mutuum dominium corporum traditum, & acceptationem in ordine ad actum conjugale, & copulam carnalem, ut docet Scot. 4. d. 30. q. 2. art. 2. & deducitur ex iam dictis de substantia matrimonii, ad cuius essentiali pertinere diximus in mutuum corporum traditum, & acceptationem in ordine ad copulam, & actum conjugale, & copulam carnalem, ut docet Scot. 4. d. 30. q. 2. art. 2. & 3. Secundo, major difficultas est de libertate civilis, seu a conditione, an scilicet, hec etiam ad validitatem matrimonii fit necessaria, ita ut p̄fatus consensus ad illud requisitus debet esse, non tantum in objectum, & in materia, sed etiam in copula, & minime in coitu, & copula, & rationabiliter concepit, alter levius, non cadens in contentum virum, & est illi quem conceptio vir exili, & p̄fusio animi, vel etiam fortis, imprudent, & irrationaliter. Unde Scot. qu. cit. a. 1. duas conditions agnoscit metus cadens in contentum virum, & est illi quem conceptio vir exili, & p̄fusio animi, non tamen esse, ut habeat intentionem re ipsa exercendi copulam, quasi etiam copula ipsa ingrediatur obiectum proprium, & per se huius contractus, & consensus coniugum ad essentialia Sacramenti necessitas debet etiam esse expressus in copulam carnalem; quia copula carnalis est tantum actus, & natus potest, & dominii per matrimonii contractum acquisiti corpora coniugia, actus autem, & usus contractus, vel rei contractus numquam dicunt pars contractus, nec ei essentialis unde quando matrimonium dicitur per copulam consummari, non id est dicunt quia matrimonium per talen actum compleatur quod aliquam sui partem essentialiem, vel integralem; sed quia potestas, & dominium rei per propriam operationem, & actum compleatur, & que id est tota matrimonii essentialia constitue potest ab aliis, falso explicito in copulam, scilicet etiam veritas, & validitas matrimonii constitutre potest, etiam copulam nunquam sequatur, communiter affterit de Sanctissimo coniugio Deiparum cum S. Joseph; quare solam est difficultas, an falso necesse sit, ut consensus coniugum indirecte, & implicite feratur in copulam, quam ex profiso tractavimus q. 3. cit. art. 3. & ibi videri potest. Denique quia in quibus contractu potest aliquam præfatae consensum duplicitate; absolute nimis, quando, scilicet, datur absque illa conditione, & limita-

de sponsalibus, & cap. Elginis, in quibus locis aperte declaratur, ut Doctor advertit, matrimonium contractum ex metu auctente in consensu virum esse ipso facto nullum, & irritum in utroque foro, & non solum sensus est, quando dect consensus internus, sed etiam quando adeat, ipso metu extortus.

33 Hic autem advertendum est, ut loci citato, dicebamus, duplice esse metum gravem, alium intrinsecum, qui nempe provenit a causa intrinseca, ut si oritur ex remora consensu, vel metu gehennae, alium extrinsecum, qui scilicet, provenit a causa extrinseca, ut ab homine privato, vel a Juge. Quando huius matrimonii ex metu gravi contractum ipso factum nullum esse, & irritum, sermo est de metu a causa extrinseca proveniente, quia si ab intrinseco provenient certum est non irritare matrimonium, quia sponte fit, & totum est ab intrinseco ab ulla vi, debet ergo intelligi de metu gravi a causa extrinseca proveniente, etiam inutile inculus, ut si quem velit aliquis interficeret, aut infantere, nisi in matrimonium consensiat, nam si nullus, ut cum Episcopus excommunicacionem ministrat Petro, nisi Mariam ducat, cum qua sponsalia contraxit, vel iudex cogit illum ad decendam virginem, quam violavit, hoc, inquam pauci, metu ad extorquendum consensum nullus inculus matrimonium non irritat, quia hoc modo cogitur ad id, quod ipse contrafere facere tenetur, qua ratione metus potius videtur esse ab intrinseco, quam ab extrinseco, quia ipse legitur jutum causam ictus metu incurriendi.

34 Tertio est difficultas apud Doctorem de metu reverentiali quando, v. g. pueri subiuncti Patri, ut cum tali vir nubat, contradicere non est ausa, an scilicet, metus ille debet consenseris, atque sufficiens ad matrimonium irritandum. Nonnulli Juristi significarunt metrum reverentiali sufficere ad irritandum matrimonium, aliosque contractus, ita ut consensus ab aliquo prestito ex reverentia erga maiores non valeat, ex defectu libertatis ad matrimonium requisite, & sequuntur Navar. & quidam alii, quos citat Layman part. 2. de Sacramento Matrimonii cap. 5. Communior tamen, & probabilior opinio docet solam reverentiam erga maiores, sive metum reverentiali non sufficere ad reddendum irritum matrimonium, nisi accidente rationabiliter timore gravis mali, Ita Soto, Henrquez, Lefluis, Coninchus, Lopez, Sanchez, Averfa, Abellinus, & aliis Mores dicentes metum illam reverentialem tunc solammodo consenseris, & proinde validitatem matrimonii contrarium, quando voluntari, & imperio Patri, aut alterius Superioris conjuncta sunt minus graves, aut aliqua sevita, idemque dicendum si timetur gravis, & diu duratura indignatio Patri. Neque dicas metum reverentialem est solo sufficere ad annulandam professionem Religiosum, ut plures docent Doctores, atque id est etiam sufficiens est ad annulandum matrimonium, cum tam ad professionem emitteantur, quam ad matrimonium contrahendum liber rei contractus, & eo quod agitur de electione status, quae est materia gravis. Hoc enim non urget, nam longe probabilior est opinio contraria afferens dictum metum reverentiali se solo non sufficere ad reddendum invalidam professionem, nisi pariter ad finit minz, vel sevita conjuncta modo jam explicita, alioquin propositio adhuc valida erit, ut colligitur ex cap. Puello, q. 1. ubi textus ad annulandam puerilam professionem non solum Patri imperium ponderat, sed etiam coactionem. Ita docet Sanchez l. 4. dis. 5. Stephanus a S. Gregorio lib. 3. de matrimonio, qui pluris alias citat.

35 Quartu præterea est etiam difficultas, an blanditia, & etiam preces importuna possint affere metum gravem auctentem in consensu virum, atque ita matrimonium annulare. Negant Juristi nonnulli, etiam si dicta preces a Superiori adhuciantur, ubi simili conjungitur reverentia, quia illi debent, ac defertur, sufficere ad incutendum metum gravem, seu carentem in consensu virum, ita Abbas cap. Cum inter delect. n. 8. ubi alii preces infantissima Principum iustum metum non inducere ad refendendum actum, nisi sevita soleant in sibi. Deinde convenienter DD. matrimonium metu contractum posso validari per novum consensum spontaneum postea præsumptum, sed non convenient in modo declarandi. Quamplures dicunt ad faciendum validum matrimonium quoque vera est inutile defectu consensus interni, vel ratione gravis metus, sufficere si consensus de novò præterit ab eo, qui confederat sic, aut per metum gravem, per se veritate adhuc altero coniugio in suo priori consensu; & ratio est, quia ex parte alterius sponsi adhuc omnia requisita ad contrahendum matrimonium, nisi tamen adjungatur metus alterius danni, aut indignationis, qui quidem metu facile adjungatur in repelendis prebus Principis, aut Superioris, cuius gratia, & benevolencia subdutus indiget. Fundamentum est, quia sola preceum importunitas, & frequenter, & sola blanditiam suavitatis non debet tantum viri constanter inferre, & haec molestia non est tam magna, ut quis ad se liberandum ab ea debat prudenter facere tem tam magnam sicut est contrahere matrimonium sibi aliquo ingratum, sed ad sumum hac importunitas comparabitur metu levii, qui non sufficit ad matrimonium irritandum. Afferunt ali Juristi dictas preces importunas cum metu reverentiali junctas sufficier possit incurtere timorem in utroque casu modum non approbabimus, & diximus in utroque ca-

Matri Thol. Moral.

Gg 2 fu

lamirritas apposta est, & non ad primam. Ad ultimum negatur consequentia, non enim frustratorum est praeceptum de denunciationibus praemittendis, cum sit ad finem detegendi impedimenta, qua inter eos esse possunt, qui matrimonium contrahere intendunt.

48 Quintad tandem queritur, quemnam requiratur, ut matrimonium non modo valide, sed etiam licet contrahatur, & communiter respondent DD. quanto propter illam necessaria esse. Primum est, ut confat ex modo dictis, aut ante quam matrimonium contrahatur ter a proprio contrahentiam Parochio tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denunciatur inter quos matrimonium sit contrahendum, ita enim praesertim in Concil. Lateran. & Trident. est, & hoc denunciations utruecum contraheantur Parochis fieri debent, si forte ad diversas Parochias pertinet, ut impudentia, si quis subfuit, ex utraque detegi possint, a quibus denunciationibus, vel illarum aliquibus potest Episcopus dispensare exulta causa, ut in prefato decreto declaratum est, ita Sanchez, Henriquez, Layman, Abellius, & ali. passim. Secundum est, ut ipsi contrahentes nullus peccati mortali habent, nisi confessi sint, unde Concil. Trident. loc. cit. monit conjuges ut antequam contrahant, sua peccata diligenter confessantes & hoc etiam ratio ipsa fuderit, etiamen matrimonium sit Sacramentum vivorum, ab his, qui per peccatum mortali sunt, nec licet, ne utiliter suscipi potest. Tertium est, ut matrimonium a filii familiis cum consensu parentum contrahatur, quamvis enim matrimonium, invitus parentibus contrahatum, si alia conditiones necessarie obseruantur, sit validum, ut definitum est in Concil. Trident. in decreto de reformatione Matrimonii c. i. certum est tamen, ut communiter DD. docent, graviter peccare filios familias, si invitus rationabiliter parentibus, vel coram consensu non requiri Matrimonium contrahant. Quartum denique est, ut tempore apto, & convenienti Matrimonium celebretur, serveturque Ecclesie interdictum nuptiarum celebrationem prohibentis a prima Dominica Adventus usque in diem Epiyanie, & afera 4. Cinetur usque ad Oct. Paschatis inclusivè, ut habetur in Concil. Trid. 24. cit. cap. 10, quæ omnia etiam fusus jam declaravimus Disp. 7. cit. q. 8. in fine.

QUESTIO TERTIA.

De Matrimonio unius, & indissolubilitate.

49 D Eclaratis, quæ pertinent ad Matrimonii essentiam, ac validitatem in ratione contractus, & Sacramenti, modò discurrendum est de ejusdem matrimonii unitate, vinculo, firmitate, seu indissolubilitate, quæ ipsum consequuntur, & conitinentur, velut connaturales sive proprietas, quæ omnia breviter expediens percurendo, quæ de hac materia, & fuisse diximus, & ex profiso lib. 4. disp. 7. de Matrimonio Sacramento q. 6. & 7.

ARTICULUS PRIMUS.

De Matrimonio unius.

50 U Nitati matrimonii Polygamia opponitur, scilicet uxorum pluralitas, quæ duplex esse potest, ut diceamus q. 7. cit. ab initio, una necessaria, quando, scilicet, successivè, quis plures habet uxores, altera simultanea, quando numerum simum habet plures. Et quidem pluralitatem uxorum successivam, videlicet, & licitam, altera conjugum mortuo, et communis Catholicon sensus contra Montanistas, & Novatianos olim secundas nuptias damnantes, & aperte colligitur ex Divino Paulo 1. Corinth. 7. Multa alligata est legi, quanto tempore vir eius vivit: que si dormierit vir eius, liberatus est, cui vel nobis, tantum in Domino, & Rom. Si mortuus fuerit vir eius, liberatus est a lege viri, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Quod potest confirmatum est in Concil. Florent. quod expresse definit, non solum secundas nuptias licet esse, sed etiam tertias, quartas, ac ulteriores quoque esse licitas, & ita loquitur in Armenorum instructione. Et idem ratione constat, quia morte unius conjugii solitus in superfluite vinculum, & obligatio; ergo cum altero liberè contrahere potest, quia ex priori matrimonio nullum ligamini impedimentum relinquitur, & instantia vero Hegemonum, & praesertim remitti solvunt Dogmatici passim. Quare remanet sola questione de Polygamia; & pluralitate uxorum simultanea, quam licet omnes matrimonio repugnare concedant, & invalidam, ac illicitam esse in lege Evangelica, disputant tamen quo jure sit prohibita, & an aliquando fuerit

licita, & permissa; pro cuius questionis resolutione breviter recolenda sunt, quæ diximus loc. cit.

51 Primo conveniunt DD. & Catholici omnes Polygamiam seu pluralitatem uxorum iure divino esse prohibitam, & repugnare prius institutionem matrimonii, que a Deo facta est in terretre Paradi, quod deducunt Hieronymus, Chrysostomus, Anselmus Beda, & alii Patres ex ipsa Adami, & Eva creatione, quia si Deus volueret matrimonium esse unius cum multis, creasset Adamo, non unum tantum, sed plures feminas, quas in uxores ducere potuerit; cum ergo utam tantum creaverit, factis constat voluisse, ut una tantum haberet uxorem, non plures, quæ ratione Innocentius Tertius cap. Laudemus, de Divortiis dicit unam tantum costant, in unam tantum feminam conversam sive, & non plures in plures. Hoc etiam deducitur ex verbis illis a Deo protulit Genes. 2. Erant duo in carna, ubi supponitur conjuges non posse esse plures, quam duos. Conveniunt præterea polygamiam iure divino positivo prohibitan esse in lege quoque Evangelica, ut aperte colligitur ex verbis ipsius Christi Matth. 19. & Marci 10. ubi exprimitur doceat eis adulterium eum, qui dimisxsa uxore ducit aliam, quod non est, si vivente priori alia quoque esset uxor eius legitima; & hoc forte tamquam de fide definitum est in Concil. Trid. ffa. 24. can. 2. Si quis dixerit licet Christianis plures simul habere uxores, & hoc nulla lege divina est propositum, anachoræ ffa., nee licet, ne utiliter suscipi potest. Tertium est, ut matrimonium a filii familiis cum consensu parentum contrahatur, quamvis enim matrimonium, invitus parentibus contrahatum, si alia conditiones necessarie obseruantur, sit validum, ut definitum est in Concil. Trident. in decreto de reformatione Matrimonii c. i. certum est tamen, ut communiter DD. docent, graviter peccare filios familias, si invitus rationabiliter parentibus, vel coram consensu non requiri Matrimonium contrahant. Quartum denique est, ut tempore apto, & convenienti Matrimonium celebretur, serveturque Ecclesie interdictum nuptiarum celebrationem prohibentis a prima Dominica Adventus usque in diem Epiyanie, & afera 4. Cinetur usque ad Oct. Paschatis inclusivè, ut habetur in Concil. Trid. 24. cit. cap. 10, quæ omnia etiam fusus jam declaravimus Disp. 7. cit. q. 8. in fine.

Quæstio III. Articulus I.

471

non iudiceretur jus alienum, quia supponitur, quod fieret eam tali scientia, & implicito uxoris prima consentit, ut viro placet, posset aliam deinceps ducere; tum quia sicut potest mulier renunciare totaliter iuri suo, ita quod si postea petat, non tenetur vir redere, ita potest renunciari parti iuri sui, id est, partialiter iuri suo cedere, quod transferat jus, quod cedit, in aliam, & hoc videtur licetum, dummodo non sit specialis Superioris prohibito. Neque in iustitia ad eis haec secunda permutatione, inquit Doctor, quis quantum ad finem principalem, & aliam minus principalem, rationabile est ut illo eo modo, quo magis confortat finem principalem, licet per hoc aliquid detrahatur fini minus principali, verbi gratia, cibis valet ad dnum, feliciter, ad delectationem, quæ est finis minus principalis, & ad nutritionem, quicquid magis principalis secundum redditum rationem, & conveniens est, ut aliquis utatur ebo eo modo, quo magis expediat nutritioni, licet in hoc aliquid detrahatur delectationi. Ita ergo in proposito iste contractus matrimonii est ad bonum prolis, ut ad finem principalem, & ad vitandam fornicationem, ut ad finem minus principalem; ergo secundum rectam rationem debent contrahentes sic comunicare, ut communicatio plus valeat ad procreationem proli, licet minus valeat ad illam redditum debiti, sed hoc sit in commutatione corporis unius viri pro pluribus corporibus mulierum, quia corpus viri ad prolis procreationem, non est finis principalior, plus valet, quam corpus mulieris, ut supra dictum est: ergo abfoluit faciendum est in casu necessitatis, quia quando est necessarius valde finis principalis, negligendus est finis minus principalis.

52 Quintum addendum est, quod polygamia consistens in hoc, quod aliquis potest repudiam unius uxoris accepere alteram, quod erat in usu apud Judeos, fuit licita ex dispensacione divina in lege Moseyca. Ita statuimus q. 7. cit. art. 2. cum Scoto d. 33. cit. q. 3. contra illos, qui dicebant repudium in lege Moseyca non sufficie concessum per veram, & propriam dispensationem, quæ si ceres illud licetum, sed huius solum permissionem & toleratum ad majus malum evitandum nempe uxoricidium, hoc idem defendunt Scotti, & Moderni opines; Fundamentum est, quia Moyse hanc permissionem scriptis in Legum Codice, non per modum puræ permissionis, ac tolerantis, sed ex parte dispositio, & legis, ut pater in Deuteron. c. 24. & Malach. 1. ubi praecipito modo repudium permititur; ergo non porci potest simplex tolerans, vel convenientia, quia nullus legislator aliquid tolerans contra legem propriam, vel alterius Superioris positiva lege, vel edicto toleranter fecerit in Codice Legum, fed in facto tantum per punitionis suspensio, non easdem sufficit. Confirmatur, quia lex iusta non debet dare alii occasionem peccandi moccari; sed si repudium in Lege Moseyca fuit simpliciter illicitum, tunc lex Moyse debet per se, & directe occasionem peccandi. Denique alius est permettere tantum, & diffimilare aliquid, aliud est ipsum dicere, & consulete, ut praepiceret, primum fieri potest a legi, vel legislatore respectu malis per suscipiendum punitio, sed secundum nonnullam sit respectu malis a lege iusta, vel legislatore. Cum ergo lex Moyse iusta fuerit, & non solum repudium permitit, sed faciendum dictaverit, sequitur repudium sub illa lega non tantum sufficie permisum, & toleratum ad major malum evitandum, sed etiam iustum, & licitum ex divina dispensacione, quia Moyse, ut legislator, inquit Doctor, non fuit nisi preecepit Dei, nam si sola permissione sufficeret, ac tolerantia Moyse, sequeretur ipsum manifeste populum decipisse, scandalum perpetuum commississe, & Deum graviter offendisse, quod de Moyse nefas est cogitare, dum legem Dei tunc populo praescriberet. Objectiones autem quadam contra hoc vide solutas loco cit.

53 Secundum est difficultas, an pluralitas uxorum simum ex iure naturali sit illicita, & irrita, & quidem communis opinio hoc simpliciter, & abfoluit affirmat. Verum melius cum Scoto distinguendum est, & dicendum polygamiam esse contraria ius natura late sumptum, non autem stricte, & in rigor, etenim ut docet Scoto 4. dist. 17. & dist. 26. F. & repetit in proposito dist. 33. q. 9. Ad argumentum in solutione ad primum lex natura duplice lumen potest, primo pro primis principiis prædictis notis extermis, vel pro conclusionibus ex his principiis deducitis, & hoc modo dicere est de legi natura, quod est vel verum prædicum simpliciter notum lumine rationis naturalis, & in primum, & potissimum gradum tenet principium prædicum notum extermis, secundum gradum tenet conclusio demonstrata ex talibus principiis, secundum sumitur lex natura latius promonit, quod est conponit legi naturae primo modo dicti, & dicitur lex naturae secundario, & addit quod circumscribitur, scilicet quod est de lege naturae primo modo, nulla cadit dispensatio, & idem oppositum semper videtur esse peccatum, at circa secundum potest cadere dispensatio; unde tandem concludit secundum tantummodo monogamiam esse de lege naturae, & polygamiam contraria, non vero primo modo. Et quidem polygamiam esse contraria ius naturae late sumptum omnino concedunt, & fati de se patet, nam conponit legi naturae, ut unus unam ducas, & cum ea perpetuo contrahatur, nec ipsa vivente aliam ducas ergo polygamia est contraria ius naturae late sumptum, consequentia partis, & probatur aliumcum nam est legi naturae conformatum, quod proles bene, & commode educatur; quod concupiscentia, & incontinentia commode, & opportunè ex utraque parte provideatur, & tandem, ut amicitia in domo, familia, & Republica, quantum fieri potest, conservetur, at hac omnia bene, & facile cum unitate uxoris conseruantur, & valde difficulter cum pluralitate; ergo, &c. Quod autem polygamia non sit contra ius naturae stricte, & in rigor sumptum probatur, quia illud dicitur esse de jure naturae modo, quod est extermis notum, vel ex principiis per se notis necessarii deducuntur; sed conjugatum cum una non posse simul etiam cum alia conjugari non est notum; ergo, &c. Minor probatur, quia hoc non includitur in illo primo principio: Quod ibi non vir, alterius fecerit, & quod ibi vir, alterius fecerit, etenim in tali contractu

non iudiceretur jus alienum, quia supponitur, quod fieret eam tali scientia, & implicito uxoris prima consentit, ut viro placet, posset aliam deinceps ducere; tum quia sicut potest mulier renunciare totaliter iuri suo, ita quod si postea petat, non tenetur vir redere, ita potest renunciari parti iuri sui, id est, partialiter iuri suo cedere, quod transferat jus, quod cedit, in aliam, & hoc videtur licetum, dummodo non sit specialis Superioris prohibito. Neque in iustitia ad eis haec secunda permutatione, inquit Doctor, quis quantum ad finem principalem, & aliam minus principalem, rationabile est ut illo eo modo, quo magis confortat finem principalem, licet per hoc aliquid detrahatur fini minus principali, verbi gratia, cibis valet ad dnum, feliciter, ad delectationem, quæ est finis minus principalis, & ad nutritionem, quicquid magis principalis secundum redditum rationem, & conveniens est, ut aliquis utatur ebo eo modo, quo magis expediat nutritioni, licet in hoc aliquid detrahatur delectationi. Ita ergo in proposito iste contractus matrimonii est ad bonum prolis, ut ad finem principalem, & ad vitandam fornicationem, ut ad finem minus principalem; ergo secundum rectam rationem debent contrahentes sic communicare, ut communicatio plus valeat ad procreationem proli, licet minus valeat ad illam redditum debiti, sed hoc sit in commutatione corporis unius viri pro pluribus corporibus mulierum, quia corpus viri ad prolis procreationem, non est finis principalior, plus valet, quam corpus mulieris, ut supra dictum est: ergo abfoluit faciendum est in casu necessitatis, quia quando est necessarius valde finis principalis, negligendus est finis minus principalis.

54 Quartum convenienter etiam Doctores polygamiam, seu pluralitatem uxorum per singularē locum dicti, ut docet Scoto dist. 33. cit. a. 2. ac Divus Thomas, Divus Bonaventura ibidem, quod probat Doctor Genes. 16. & 25. de Abraham, qui habuit Sarai, Agar, & Cætarum, de Jacob, qui habuit Rachelem, & Liam, & de David 2. Regum 5. qui plures habuit uxores; probabilitate autem est, quod si Patres sic contraherent aliquid fecerint illicitum, sed potius credendum est, quod illis non accipiantur, nisi sufficit cum illis dispensatio, & hoc in causa paucitatis fiducia procreationis problem, ut hoc modo plures mulieres ab uno fere contractantur, & si proles ad divinum cultum propagantur, & multiplicaretur. Quod vero id sit contra ius naturale non obstat, ut id Deus concedere poscit, quia non est contra ius naturale stricte sumptum, & primarium, sed tantum late sumptum, & secundarium, ut supra dictum est. Tunc quia ut docet Scoto 3. dist. 36. & legitur Huctad. dist. 9. difficultas cum aliis Recentioribus ipsius Dei conceptione, & dispensatione, quæ est juris declaratio, definit est contra ius naturae, quia definit est contra ius naturae, cum Deus est pater in corpore corporis Domini, sed etiam quod iudiciorum, & alias nationes omnes, ita jam non Christiani soli, sed etiam omnis omnibus polygamia sit vetita. Ratio est, quia Christus Dominus simpliciter, & abfoluit pro omnibus hominibus, & non pro Christianis tantum matrimonium reduxit ad primarium summum statum, & modum de jure naturae. Unde apud Judeos, & alios infideles Domini honorum, & vita omnium. Dum tandem, quia Doctor loco citato, optimè declarat, quomodo adhuc in sali calu servabatur iustitia considerando contractum ex parte, contra

Motus Theolog. Moral.

G 4 dente

dente alii populi non sunt subjecti, sed quia, cum iure ipso naturali omnes adstringantur, subiecta est per Christum concessio, sed dispensatio per polygamia. Ex quo factum est, ut quando infidelis conjugatus cum pluribus ad fidem convertitur, & baptizatur, non permittratur in coniugio permanere nisi cum prima, quam habeat, uxore. Addit tandem Doctor posse casum necessitatis occurtere ex bello, vel peste, in quibus multitudine virorum eadet, multitudine mulierum maneret; & tunc in tali casu licetum esset polygamiam ex parte sommitationis, sicut etiam in antiqua lege ad propagationem, & multiplicacionem cultorum veri Dei nec deficeret ibi, nec completio justitiae, que est ex approbatione divina, que forte tunc fieret, & Ecclesia specialiter revelaretur. Ita concludit Doctor noster I. quod sat sic, & prudenter dictum censendum est.

ARTICULUS SECUNDUS;

De matrimonio indissolubilitate, & perpetuitate.

¹⁷ Primo convenienti Catholici omnes, ut diximus qu. 6, cit. art. 2. contra quodam Hæreticos matrimonium legitime contractum five ratum, sive consummatum inter fideles contingit nexus perpetuum, & indissolubile, & ita praeterea docuit Scotus noster in toto tractatu de matrimonio ad 36, usque ad ubi n. 12. ubi illud tam frequenter repetit, & inculcat, quam matrimonialis vinculi indissolubilitatem, non tantum substantiatione Sacramenti, sed etiam substantiatione legitimis contractus a Sacramento praefectis, & ita expresse docet d. 3. q. 1. Ad questionem sub l. d. movens dubium, an ista indissolubilitas conveniat matrimonio Evangelico propter rationem Sacramenti, ut ajunt Glosa, & quidam Canonizq. respondent. Dico, quod in lege naturæ fuisse indissolubile, & tunc non fuisse proprium Sacramentum annexum contrarii matrimonii, & Christus posse istam indissolubilitatem præcepisse in matrimonio sue legis, licet nullum Sacramentum adjunxit illi contradicat. Ita Doctor I. c. que omnia posset per Trid. confirmata videatur scilicet 24. in principio de matrimonio dispensatio, ubi hoc ipsum de omni matrimonio generaliter docet; idemque inquit Gregorius Nonus in cap. finali de Conditionibus apotropis, ubi aut conditionem perpetuam matrimonio repugnantem esse contra substantiam illius, & manifeste deducit ut Gen. 2. ubi generaliter dicitur. Quam ob rem relinqere homo Parvum, & Mares ad abbarebit uxori sua, & rursum duo incarne una, hoc est, ut explicat Scotus dist. 26. F. & H. non momentanea acciperet, vel ad tempus, sed perpetuo, & tota vita durante; idem deducitur ex Matthai 19. ubi de matrimonio dicitur. Quod ergo Deus conjunxit, hominem separare, & Mare 10. & Luke 16. ubi omnis, qui uxorem dimittit, & aliam ducit, machari dicitur. Idecō Paulus ad Roman. 7. dicit Mulier vivente viro, probata est legi, nam durante conjugio vita maritalis vinculum, & lega matrimonii sunt devicti, unde ortu habuit vulgaris matrimonii definitio, quod est viri, & feminis maritalis coniunctio dividam vita, secessare, & confundam regnum. Et tandem haec de causa communiter Doctores ajunt cœlare in matrimonio, & exceptionem pati vulgaris, & communem regulam de Contractibus traditam c. 1. de Regulis juris: Omnis res per quæcumque causas erit, per ea semper solvit, hæc enim regula solum habet locum in aliis contractibus, in quibus ratione materiae possunt contractus dissolvi ex ipsam contractationem voluntate, qui libere contraxerunt, ita & pro arbitrio suo possunt contractum recindere ecedentes iure suo, vel ex potestate Superioris illos ex iusta causa rescindentes; haec autem regula in matrimonio non tenet, tam propter bonum commune, cum matrimonio dissolutio in detrimentum publicum vergat, tam propter ius divinum, quo matrimonio indissolubile fuit institutum, ut mox dicimus.

¹⁸ Secundo, hoc supposito ex communi Doctorum, est difficultas, quo iure matrimonio sit indissolubile, five precise ratum, five etiam consummatum, de quo plures sunt sententiae: Aliqui enim dixerunt ex sola Ecclesiæ institutione, & dispositio ne indissolubilitatem matrimonii provenire, ita plures Jurisperiti apud Sanchez lib. 2. disp. 13. Alii assertur, non iure naturali, sed supernaturali divino, vel ab origine mundi, vel etiam a Christo Domino in lege gratie matrimonii contractum indissolubilitatem accepisse, ita Sanchez l. c. Tancered. ibidem, Coninchius disp. 26. dub. 2. & alii ab ipsa citati. Alii tandem affirmant etiam iure naturali esse matrimonio indissolubile, tam consummatum, quam ratum etiam in ratione contractus, ut a Sacramento praefectis, ita communiter Scholastici 4. dist. 3. t. quos sequuntur Valquez, Meratus, Ponce, Corduba, Lopez, Hurtado, Bellarminus, Rebello, Averla, Bonacina, Caspensis, Azorius, & alii passim. Nos autem quæst. 6. cit. art. 1. statuimus in

primis matrimonium fuisse institutum indissolubile iure divino supernaturali à Mundo condito, & postea tale confirmationem fuisse à Christo Domino in lege gratia, ita Scotus d. 26. q. un. lit. H. & Q. ubi ait obligationem matrimonii indissolubilem fuisse à Deo institutam lege sua positivam, & est communis Theologorum sensus, tam veterum, quam Recentiorum, quod probat Doctor ex illo Genet. Alixerbit uxori sua, id est, non momentanea accipiet, inquit Doctor, & probat etiam ex oratione Christi, qui March. 19. interrogatus, an licetet uxorem dimittere ex quacunque causa respondit: Non legisti, quia qui fecit nominem ab initio masculum, & feminam creavit eis: & dixit, proper hoc dimittet eum homo patrem, & matrem, & ad arbore uxoris, & concludit: Quod ergo Deus conjunxit, haec non separare, quibus verbis Christus expressit; non polle uxorem dimitti, quia à Deo facta est coniunctio, & Deum inservientis contractus indissolubilis inter virum, & feminam, qui autoritate humana dissolvi nequeat.

¹⁹ Deinde diximus Matrimonium indissolubilitatem esse quidem legi naturæ valde conformem, non tamen esse de legi naturæ strictè, & in rigore loquendo; & ratio est, quia ut diximus art. prædict. n. 52. ex Scoto 4. dist. 17. & 26. proprie, & in rigore loquendo illud dicitur esse de lege naturæ, vel iure naturali, cuius veritas est nota ex terminis, vel quod legitur evidenter ex tali principio si nos; unde in rigore loquendo nihil aliud est de lege naturæ nisi principium, vel conclusio demonstrata, indissolubilitas autem matrimonii non est quod ex terminis nostris, neque ex primis principiis practicas necessario deducatur, si enim sic nota est, omnes nationes cognoscere, & cognovident, quia lex naturæ omnibus, & singulis hominibus nota est, hoc autem falso est, ut de se patet. Et quamvis posse esse legis naturæ præceptum, & lumine naturæ notum, esse necessarium ad genus humanum propagandum, & conveniens ad bonum prolixi educationem, & Reipublica conservationem, ut mas, & femina inter se contrahant cum tali obligatione; non tamen potest ex terminis apparere, vel ex principiis evidenter, nisi manifeste deducatur ius talis obligatio, indissolubilitatis contractus, ut omnino necessaria ad talium finem confundendum, sed solum ut magis apta, & totam finem idonea, ac proinde quod est legi naturæ valde conveniens nam fine talis contractus indissolubilis adhuc prolixus propagatio & educatione confitetur posset, mediante nimis contractu ad tempus, & annos determinatos, quamdui v. 9. continges sint aperte ad generationem & nati ad confitentem etiam peryenerint. Addimus tandem ibi in fine articuli, quod licet matrimonii vinculum antequam elevaretur a Christo ad statum Sacramenti, erat indissolubile, & tale etiam fuit ab initio adhuc tamen ex tali elevatione eius indissolubilitas magis firmata est, ac stabilitas, ita ut non capite humana auctoritate solvi posset, ita declaravit Innocentius Tertius in capit. Quam ob Divortiis, ubi Pontificis aliquans differunt inter fidem, & indissolubilis conjugia inquit, quod esti matrimonium verum inter fideles existat, non tamen est ratum, quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittit, sed ratum effectus coniugii Sacramentum, ut ipsum in conjugibus illo durante perduret. Ita illi, quid etiam adhuc magis constat de matrimonio consummato; quia nulla est dispensatio ad solventem matrimonium consummatum fidem, sicut est ad solventem matrimonium indissolubilem, sicut est ad solventem matrimonium infidelium, ut habetur, 28. q. 2. c. Finali, si infidelis, ubi permittitur, quod si unus ex conjugibus convertatur ad fidem, & alius renunciatur, possit discedere, nec est ei fervanda fides coniugii sed hoc non ex alio capite provenire potest, nisi quia matrimonium fidem est Sacramentum, indissolubile autem minime. Hoc autem praesertim affectum de matrimonio consummato, quia hoc in oratione Sacramenti representat unionem hypotheticam Verbi cum natura humana, qua uno sicut est indissolubile, ita etiam indissolubile est matrimonium consummatum inter fideles, quod illam representat, ut ait Innocentius Tertius in Bingham c. Debetum.

²⁰ Tertio est difficultas, an matrimonio dissolvi possit ob aliquam causam in lege Evangelica, nam Graeci omnes affirmat posse dissolvi ob adulterium alterius coniugii motu ex voluntate, & aliam ducere machatur, quibus concedere videtur, quod vir possit uxorem dimittere, & aliam accipere ob causam adulterii, pro cuius difficultatis resolutione qu. 6. c. art. 2. statuimus in primis, matrimonium Christianorum consummatum esse omnino indissolubile, ita ut neque ob adulterium alterius coniugii, neque ob heresim, aut molestam cohabitacionem, vel aliam similem causam dissolvi possit, ac proximis alio conjugi superfluo numerique licetum est ad alias uocatas transire. Hæc est communis Catholicorum sententia, quam Scotus ex initio docuit 4. disp. 3. G. & dist. 3. quæst. 4.

§. Alii

⁶ Alii opinio, ubi ait repudium à Deo concessum in lege Moysi fuisse à Christo in lege sua Evangelica penitus, & quicunque ex causa abrogatum. Quod potest confirmatum est in Concil. Florentin. & Trident. fess. 24. cap. 5. & 7. & probatur evidenter ex Sacra Scriptura Marci 10. ubi Christus Dominus generaliter loquens ait. Quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam ducet, adulterio committit super eam, & si uxor dimiserit virum, & aliam ducatur, machatur, idem habetur Luca 16. Omnis qui dimiserit uxorem suam, & aliam ducit, machatur, & Roman. 7. Qui sub viro est mulier vivere viro diligenter est, & vivere viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro, & Corint. 1. cap. 7. iii., quia matrimonium nulli suu proprio non ergo, sed Dominus, uxorem a viro non dicere, quod si discessit, manere inuptum, aut viro suo reconciliari. Probatur etiam hoc veritas pluribus SS. Patrum testimoniis, & Pontificis scriptis, que fuisse à Bellarmino refutatur cap. 16. & Brancato nostro disp. 16. ar. 7. tandem probatur ratione jam infinita, Matrimonium Christianorum consummatum, vel signum coniunctionis Christianum Ecclesiæ a qua sub ratione Sacramenta representantur unionem hypotheticam Verbi cum natura humana, ut ait Paulus ad Eph. 5. fed illa conjunctione est indissolubilis, ergo, & Matrimonium Christianorum est indissolubile. Ad fundimentum in oppositum ex verbis Matth. 29. desumptum respondet ne ex doctrina Patrum, Conciliorum, & scriptis Pontificis in repudio, seu perfecta dimissione quodam vinculum duos esse consideranda, indissolubilitatem, & potestatem ducenti aliam: Christus igitur in prefatis verbis hæc diligitur, & unus in causa formationis concedit, scilicet, dimensionem, alterum vero, scilicet, potestam aliam ducenti omnino abrogavit, aliquoquin est manifesta contradictione cum praecedentibus verbis, quibus reputandum erat quod erat in lege Molycum permisum, & solutionem quodam vinculum omnino reprobaverat, folium ergo concedit illis verbis, quod ex causa formationis poslit quis uxorem dimittit, & tamen non quod dimittit, & tamen non quod cohabitacionem, & thorum, non tamen quod dimittit, necqueat Pontificis dispensare in iure naturali, & divino, ut dicuntur in tractatu de legibus 3. Matrimonium autem ratum est ex sua natura, ac divino iure indissolubile, ita communiter differtur Scholasticis veteres. Alii contraria volunt Matrimonium ratum non consummatum auctoritate Pontificis favorabilior in re iusta, & suadeat ex ipso facto, quia plures in hac re Summi Pontificis dispensantur, ut de Eugenio IV. & Martino V. refutat D. Antonius 3. patr. t. 1. cap. 21. & de Paulo Tertio, & Pio Quinto testatur Navarrus in Summa c. 11. & de Gregor. VIII. refuta Henricus L. 1. de Matrimonio c. 8. una die cum undecim dispensantibus.

⁷ Deinde diximus ibidem Matrimonium Christianorum ratum, & non consummatum iure derivato à Christo Domino in favorem professionis religiosi post dissolvi quodam vinculum per ingressum alterius conjugis in Religionem. Ita communiter Doctores, quos adducunt, & sequuntur Sanchez, Tancered. Ponc. Meratus, Caspensis, & alii passim, & Scotus noster ex professo 4. d. 3. i. q. un. C. ubi inquit quod Christus, qui indissolubilitatem induxit Matth. 19. probans pro lege sua repudium Molycum, ipse relaxavit indissolubilitatem, quando alter conjugum ad Religionem convertitur, unde Ecclesia numquam utantur post Matrimonium ratu non consummatum, ita ut ambo liberè possint ad alia transire coniugia, & hoc videtur probabilius sententia, quia auctoritas Pontificis favorabilior in re iusta, & suadeat ex ipso facto, quia plures in hac re Summi Pontificis dispensantur, ut de Eugenio IV. & Martino V. refutat D. Antonius 3. patr. t. 1. cap. 21. & de Paulo Tertio, & Pio Quinto testatur Navarrus in Summa c. 11. & de Gregor. VIII. refuta Henricus L. 1. de Matrimonio c. 8. una die cum undecim dispensantibus.

⁸ Confirmatur, quia Summis Pontificis potest dispensare, & de facto dispensavit, ut pluribus exemplis ostendimus loc. cit. in professione solemnis, quod est vinculum parentium, cum hoc dirimat vinculum Matrimonii non consummatus; ergo si similiter fortiori Pontificis potest extenditur ad Matrimonium ratum, quod est minoris vinculi, quia sicut ad commendam,

c. Ex parte sua certum est, ubi affirmit Ex fari eloqui interpretatione, & divisa revelatione in Ecclesia Christi semper fuit custodium, ut ratum Matrimonium per professionem solemnem dissolvetur, unde ex Christi privilegio ut Scotus dicebat, profilio religioso vix obtinuerat creditus dictimini Matrimonium ratum, quod non aliumdè constat, quan pro Ecclesiæ traditionem. Hoc etiam ratione suadetur, quia redi ratio dicta est, semper licetum esse transitum de statu minus perfecto ad perfectiore, si aliter detinimento id fieri possit; & statu religiosus perfectior est, & statu coniugii imperfectior, ergo potest quis ab illo ad illum transire, si absque alterius detinimento id fieri possit, quod fit quando Matrimonium est tantummodo ratum, & non consummatum, quia tunc nulla est profesio, & uxori, si velit alteri nubere, potest, & si quæ bene, ac ante, cum sit Virgo, & extali separatione nihil inanziere incurrit, ut de se patet, neque illa sit ei injury, sed marito consentire restatur, & legibus qu. 3. ar. 2. in fine, per declarationem nimis, & interpretationem, quæ propriè non est dispensatio, & in rigore loquendo, ut ibi declaravimus, & expressè deducimus ex illo Jo. 2. 1. ad Petrum, & ejus successoribus Pape over mens, sed quandoque expediri potest dispensare in Matrimonio ratu nondum consummato, ut patet in assignandis causis talis dispensationis, ergo hæc potestas Romano Pontifici neganda non est, atque ita dici debet Pontificis hanc habere auctoritatem ex divina Confessione Christi, quo pacto licet Matrimonium ratum ex natura sua dicatur non posse dissolvi, adhuc tamen plene divinitate sub-

di-

licitur potestati, ut Dei auctoritate dissolvi possit; & sicut Christus eidem fuit Ecclesiae potestatem reliqui dispensandi in voto professionis, quod est major vinculum, sic etiam ad meliorem delitudinem gubernacionis hujusmodi potestatem reliqui dispensandi in Matrimonio, gravi interveniente causa. Et per hoc patet ad fundamentum prime sententiae negantis posse Pontificem dispensare ad dissolvementum Matrimonii ratum, eò quidam argumentum dispensare in iure naturali, & divino, nam factis dictum id non posse Pontificem auctoritate humana, sed solum divinitati Christi Domini concessa. Addimus tandem ibi, iuramentum requiri causam ad hoc, ut Pontifex, non solum licet, & debet peccato, sed etiam cuiuslibet dispensiter in Matrimonio rationabile, cum enim iure supponitur in solvibili, ad summum ex iusta causa diretur concessio potestas illud dissolventi, sicut pariter requiriatur in voti dispensatione, nequit enim Pontifex uti auctoritate dispensativa in lege divina, quae ex speciali concessione eius dispensationi hic, & non fabulistica, nisi ut fideli dispensator in editionem, & iusta interveniente causa, alias non ratificatur tam dispensatio ad Deo, qui potestatibus tribuit in adiunctionem, non in dissipationem, & destrutionem, & hanc opinionem, ut superiori, & probabiliorem sequuntur Sanchez, Barbola, Averroes, Tanced, & ex nos isti Higonus, & Brancatus, & est non solum contra Juristas alienentes insolubilitatem Matrimonii ratio de iuri humani; sed etiam contra quosdam Theologos, qui certe fateantur esse iuris divini naturalis, vel positivi, dicunt ame Christum sufficientem ab aliote hanc dispensandi potestatem Pontificis etiam fine causa, ne relinquenter locum perplexi- ati. Quae autem sint justa huius dispensationis cause, varie designati solent, ut magna iniquitas inter virum, & foemina, vel perculsum magni scandali, vel damni inter coniugios, aut perpetua discordia inter coniuges ipsos, item impotenti et coniugandi post contractum, vel perpetuus morbus alteri coniugium supervenientis, sed haec res prudenti iudicio dispensatori potius relinquenda erit, ut diximus.i.c.

QUÆSTIO QUARTA.

De Sponsalibus Matrimonio præviis.

Nec Matrimonium non solum Denunciations premit solent, sed etiam sponsalia, hoc est, promissio, & conventione contrahendi, non quidem quia id necessarium sit ex natura Matrimonii, vel eius valore, aut ex precepto Ecclesie, ut de Denunciationibus dictum est, sed quia ad præventionem, & securitatem Matrimonii futuri hoc est utilis, & opportuum, vel quod quedam moralis prævia dispositio ad illud, & dicuntur sponsalia à verbo spoudes, quod est promitto, sed à spōndendo, aut spōne promittendo, & significare spontaneam promissionem mutuum inter virum, & feminam de Matrimonio in futurum contrahendum, sponsalium namque obligatio non contrahitur per fidem desiderium, aut propositum Matrimonii contrahendi, nisi promissio intercedat, eaque mutua, & reciprocis, unde sponsalia proprie dicta, de quibus hinc loquimur, definitur, quod sunt futurae nuptiarum mutua promissio, ut habetur in c. Notariorum, q. 6. & L. 2. ff. de sponsalibus, & quia de his Sors ex profecto non tractat ex Sacris Canonibus, & Theologis moralibus, quid enim hinc expeditius breviter repetendo, que de his fuit diximus a. disp. 7. cit. p. 9.

ARTICULUS PRIMUS.

Quia, & quot ad Sponsaliorum valorem requirantur.

Rimò convenient Doctores, ut diximus quest. 9. cit.
art. 1. ad validitatem sponsaliorum requirunt sponda-
tes verè, & ex animo promittant, & talis promissio fit libera &
voluntaria, quia sponsalia obligacionem inducent, vis autem
obligandi ex voluntate oritur, ac proinde talis promissio libera
esse debet, & voluntaria, etiam deliberata, non enim ad in-
dicandam obligacionem est sufficiens, nisi ex plena adventitia
& deliberatione procedat, qua ratione non solum delibera-
tus debet, sed etiam spontanea, ut excludatur promissio metu,
vel fraude extorta, que non est valida, ut supra dictum est de
Matrimonio ex metu extorta, quia autem, & qualis deliberatione
requiriatur, & sufficiat ad sponsalia, communiter dicunt illa-
lam requiri, & sufficere, quia ad peccatum mortale requiri-
& sufficere, enim sponsalia obligant sub mortali, petrum ple-

nim consuetum est inter fideles, ut sponsalia coram Parochio celebrantur; & interdum inter solos contrahebre volentes nullis aliis presenlibus, vel consensu periculuntur, tueri qua rem tamen contuli debent eiusque Diocesis consuetudines, & leges particulares. Hinc ad fundamentum oposita sententiae negant alsumptum, quod cedam ratio prohibitionis procedat de matrimonio clandestino, & de sponsalibus, nam matrimonium clandestinum a Tridentino prohibitum est ad adulteria vitanda, folabant enim in aliqui, spacio priori matrimonio clam nato, publice a liam ducere, & cum ea in perpetuo adulterio vivere, cum enim de priori matrimonio Ecclesiæ non constaret, ad secundum cogebat, quod erat adulterium coram Deo, unde matrimonio maximum aderat periculum, quia post unum matrimonium contractum omne aliud subfleugens erat invalidum, hodie autem periculum non habet locum in sponsalibus, nam matrimonium contractum, prioribus sponsalibus cum alia contentis, validum est, quamvis illicite contrahebat cum iniuria prioris ipsius, & promissionis, si fuisse declaratum est loc. cit.

67 **Tertio**, quavis Doctore convenienter ad validitatem sponfaliorum regiri, ut contrahentes altem etatis annum se-
ptimum expleverint, quia ulius rationis, & libertas sponfalia incipere sole regardando loquendo, & secundum communem naturam cursum, ut constat ex cap. *Litteris*, cap. *Actis* de defi-
nitione in puberum: adduc tamen difficultates illi, an ad va-
lorum sponfaliorum requiratur septimum mathematicum comple-
tum, & an si malitia supplet etatem, hoc est, quando ante
septimum ulius rationis est perfectus, sponfalia fint validia ad
ulius contracta, & si validia, & etiam licita. Negant plerique
ad valorum sponfaliorum necessario requiri septimum math-
ematicum compleatum dicentes etiam antea posse tam valide, quam
licite initi sponfalia, & tamen illi, qui puer sit proximus septimo,
eique pauci dies ad illud complendum, pro qua opinione
citat solent D. Thomas Antonius, Victoria Vivaldis, Dia-
na, & ali, quorū fundamentum est, quia in moralibus parum
pro mibilo reputari, & quod parum dignit, nihil distare vide-
tur unde qui proxime conplexuris est septimum, moraliter
habetur, ac si compleverit. Immo vobis predicti Autores
valere etiam sponfalia, quandoque malitia etatem sup-
plet, idest prudenter, & judicium rationis septimum preve-
nit, ut praesenti enim materia malitia nil aliud significat, quam
discretione, & umbras rationis sponfalia, & fundamentum est,
quia cum etiam in iure prescripta sit certa etas ad matrimonii
valorum, tamen declaratur sufficere minor etas, si malitia ac-
tum supplet e. d. illi a. de definatione Inpub. & quod at-
tice de matrimonio debet partier ad sponfalia extendi ex l. Or-
sini de sponfaliibus ergo pariter sponfalia ante septimum va-
lorum contrahi poterunt quando malitia etatem supplet.

67 Communiior tamen, & probabilior opinio, ut diximus loc.
cit. docet vere requiri septenarium complectionem ad validē incun-
dā sponfalia, ita Sanchez, Ponce, Conchisius, Tancred, Hurtado,
Capensis Averfa, Brancanus ex nostris, & aliis passim. Ratio
est, quia professio ante annum 16. complectum est irrita ex Tri-
dent. fess. 14. c. 15. & Testamento conditum ante annum 14.
complectum, est invalidum 1. Qui ~~est~~ ^{est} nisi. Quia taliamentum con-
dere posunt; ergo similiter sponfalia ante septenarium complec-
tum celebrata erunt invalidas eum fit utroque iuris dif-
ficiens habentur enim textus expressi in iure Canonico, in qui-
bus haec artas praescribentur. Neque admittenda est illa exceptio,
& limitatio valere sponfalia, id definit tantum paci dies ad com-
plendum septimum annum, dum enim ex ipso labore expresso re-
quisitur certus annus complectus, jam deficit praescripta artas, si
vel unus dies deflendit communiter Doctores requirent etiam
ultimum diem anni septimi faltem inchoatum, ut septenarium
dicatur complectum, & sufficiens ad valide incunda sponfalia .
Immo Hurtad. d. 1. diffic. 24. contendit non sufficeret ultimum
diem septiem annis inclusi inchoatum, sed debore esse complectum,
quia quoque complectus sit, non est septenarium, mathe-
matico complectum, nec in indivisiibili confutens, idem sententia Bran-
catus nosfer dico. 27. art. 5. sicut de tempore ordinacionis in Sa-
cra certum est, inquit, quod nisi complectus sit annus 21. &
incipiat. 22. artas non sufficit ex Conc. Trident. fess. 13. can. 1. &
idem inquit eius de professione regularium, qua statuitur, ut
professio non fiat ante 16. annum complectum . & nisi dies ultimi-
us annis 16. sit explexus, irrita effit professio, quia re vera non
effit explexus annus 16. Verum Ponce, Averfa, Beccanio, Caspen-
sis, & ali communierunt dicere sufficere, si ultimus dies anni sepi-
tium sit inchoatus, licet nondum totus effluxerit, quia in rebus
favorabilibus id sufficit qualia sunt testamentum, contractus
matrimonii, & sponfalaria, & ita in favorem Testamenti fia-
lrium est illi. quo ~~atrat~~ ^{est} de Testamento, & idem fientendum
est tempore ordinacionis in Sacris, & Religiose profesionis ,
quoniam enim rigorosum videtur mathematicum illud comple-
xum, ut non possit in die uno perficere.